Is de inzet van een trainingsacteur in een rollenspel effectief om in het mbo sociaal-communicatieve competenties te ontwikkelen?

Beantwoord door Merel de Wit en Niek van den Berg (kennismakelaars Kennisrotonde)

16 september 2024

KR. 2201

Kort antwoord

Rollenspellen lijken zowel voor studenten die meespelen als voor medestudenten die observeren bij te dragen aan hun zelfvertrouwen om lastige gesprekken te voeren. Niet onderzocht is of studenten ook feitelijk hun gespreksvaardigheden ontwikkelen. Onduidelijk is of er een verschil is tussen rollenspelen met medestudenten of met een opgeleide trainingsacteur.

Antwoord

Sociaal-communicatieve competenties zoals gespreksvaardigheden, inzicht in lichaamstaal en zelfvertrouwen in de omgang met anderen zijn belangrijk. In contactberoepen luisteren die competenties extra nauw; denk bijvoorbeeld aan verzorging en verpleging, sociaal-maatschappelijk werk en politie.

In opleidingen krijgt de ontwikkeling van sociaal-communicatieve competenties onder meer vorm via rollenspellen waarin studenten in een veilige setting situaties die ze zelf lastig vinden kunnen oefenen. Soms wordt hiervoor een trainingsacteur (een getrainde docent of een ingehuurde expert) ingezet waarmee studenten kunnen oefenen. De acteur speelt bijvoorbeeld een agressieve klant of een collega die heel dominant is of juist nauwelijks reageert. Trainingsacteurs hebben goede acteervaardigheden en geven doorgaans na afloop feedback; ze vertellen bijvoorbeeld hoe de reactie van de student op hen overkwam en hoe zij zich daarbij voelden (Bell et al., 2014). De inzet hiervan brengt echter extra kosten mee voor opleidingen. Levert het ook op wat ze ermee beogen?

Onderzoek naar de effectiviteit van rollenspellen richt zich vooral op studenten in het hoger onderwijs voor beroepen in de zorg. Ook is er een onderzoek onder werkende professionals in een professionaliseringssetting. Onderzoek in het mbo ontbreekt, maar aannemelijk is dat inzichten uit het hoger onderwijs en onder werkenden ook gelden voor mbo-studenten.

In de gevonden onderzoeken oefenen deelnemers in een rollenspel met lastige gesprekken, bijvoorbeeld gesprekken met oudere, verwarde personen, of gesprekken over slecht nieuws, sterven, ethische dilemma's en medische fouten. We hebben geen onderzoek gevonden waarin studenten oefenen met eenvoudiger of meer algemene situaties zoals een salarisonderhandeling of het uitpraten van een conflict op de werkvloer.

Rollenspellen lijken het zelfvertrouwen van studenten te vergroten

Het is niet goed duidelijk of rollenspellen bijdragen aan alle aspecten van sociaal-communicatieve competenties. Het onderzoek hiernaar gaat namelijk vooral over (zelfgerapporteerde) ontwikkeling van zelfvertrouwen in het voeren van lastige gesprekken.

Het lijkt erop dat studenten door rollenspelen meer zelfvertrouwen ontwikkelen om in sociaal-communicatieve situaties te handelen. Dit blijkt uit voor- en nametingen onder studenten en geldt zowel voor rollenspellen met als zonder een trainingsacteur (Dunn & Rileu-Doucet, 2017; Hawkins & Tredgett, 2016; Nestel & Tieney, 2007; Paquette et al., 2010). Studenten verpleegkunde voelden zich bijvoorbeeld zelfverzekerder nadat zij in duo's rollenspellen voorbereidden, deze voor medestudenten uitspeelden en hierop plenair reflecteerden (Dunn & Riley-Doucet, 2017). In een ander onderzoek oefenden studenten verpleegkunde hun communicatieve competenties met een trainingsacteur en reflecteerden ze hier plenair op. Ook deze studenten rapporteerden na afloop een hogere mate van zelfvertrouwen over het voeren van het type gesprek dat ze geoefend hadden (Paquette et al., 2010).

Het lijkt hierbij niet uit te maken of studenten meespelen in een rollenspel of enkel observeren. In alle gevonden onderzoeken werden de rollenspellen geobserveerd door medestudenten en daarna met de groep besproken. Vaak gebeurde dit in kleine groepjes en soms observeerden medestudenten vanuit andere ruimte, via een videoverbinding (Dunn & Riley-Doucet, 2017; Hawkins & Tredgett, 2016; Paquette et al., 2010). Zowel de actieve deelnemers als de observatoren voelden zich na afloop zelfverzekerder over hun communicatievaardigheden (Hawkins & Tredgett, 2016; Paquette et al., 2010). In een studie onder geneeskundestudenten gaven studenten aan dat in hun ogen - naast zelf oefenen en samen reflecteren - observeren van medestudenten een van de belangrijkste aspecten van een leerzaam rollenspel is (Nestel & Tierney, 2007).

Het is niet duidelijk of studenten ook daadwerkelijk beter worden in het voeren van lastige gesprekken door deze te oefenen met rollenspellen. De genoemde studies meten bijvoorbeeld geen feitelijk gedrag tijdens de oefening en in latere nieuwe situaties. Ook weten we niet zeker of studenten zich zonder de rollenspellen ook zelfverzekerder zouden voelen omdat een vergelijkingsgroep met studenten die geen rollenspel doen ontbreekt.

Onzeker of de inzet van een trainingsacteur effectiever is dan een rollenspel met medestudenten

Het is onduidelijk of rollenspellen met een trainingsacteur al dan niet effectiever zijn dan rollenspellen zonder trainingsacteur, omdat er geen onderzoeken zijn waarin deze twee situaties beide grondig worden onderzocht met voor- en nametingen. Wel zeggen

deelnemers aan rollenspellen met een trainingsacteur achteraf in interviews en evaluatieformulieren dat ze hier meer van leren dan van een rollenspel zonder trainingsacteur (Bell et al., 2014; Hawkins & Tredgett, 2016). Volgens hen komt dit onder andere doordat: (1) de situatie met een trainingsacteur met goede acteervaardigheden levensecht voor hen voelt; (2) trainingsacteurs hen waardevolle feedback geven na afloop, waardoor ze weten hoe hun boodschap overkomt en welke reactie dit oproept bij de ander; en (3) trainingsacteurs het voor elke student uitdagend maken door aan te sluiten bij hun competentieontwikkeling. Een niet getrainde medestudent of collega die in een rollenspel acteert, kan dit minder goed, denken zij.

Geraadpleegde bronnen

Bell, S. K., Pascucci, R., Fancy, K., Coleman, K., Zurakowski, D., & Meyer, E. C. (2014). The educational value of improvisational actors to teach communication and relational skills: perspectives of interprofessional learners, faculty, and actors. *Patient education and counseling*, *96*(3), 381-388.

Dunn, K. S., & Riley-Doucet, C. K. (2017). Applying integrative learning strategies and complexity theory to design simulations for care of complex patients. *Nurse educator*, *42*(2), 72-76.

Hawkins, A., & Tredgett, K. (2016). Use of high-fidelity simulation to improve communication skills regarding death and dying: a qualitative study. *BMJ supportive & palliative care*, *6*(4), 474-478.

Nestel, D., & Tierney, T. (2007).). Role-play for medical students learning about communication: guidelines for maximising benefits. *BMC medical education*, *7*, 1-9.

Paquette, M., Bull, M., Wilson, S., & Dreyfus, L. (2010). A complex elder care simulation using improvisational actors. *Nurse educator*, *35*(6), 254-258.

Over deze vraag

Opgesteld door:	Merel de Wit en Niek van den Berg (kennismakelaars Kennisrotonde)
Vraagsteller:	docent
Onderwijssector:	mbo
Trefwoorden:	rollenspel, trainingsacteur, sociaal-communicatieve competenties
Referentie:	Kennisrotonde. (2024). *Is de inzet van een trainingsacteur in een rollenspel effectief om in het mbo sociaal-communicatieve competenties te ontwikkelen?* (KR. 2201)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.